

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA PELE (FAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2015

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 70

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 9.

KAROLO YA A: PADI**KGATI YA MODITI – OK Matsepe****POTŠIŠO YA 1****1.1 SETSOPOLWA SA A**

- 1.1.1 Ke tikologo ya segae/segologolo/setšo.
 • Go rerwa masolo,
 • Go laolelwa marumo,
 • Go ntšhwa koma. (Tše PEDI fela) (3)
- 1.1.2
 • Lehu la kgoši Ntweleng.
 • Go hlokega ga ngwana wa mošemane ka lapeng la bogoši. (2)
- 1.1.3
 • Ntshwarele ke moratho wa monna wa mmawešo - Ntweleng.
 • Ntshwarele ke lenaba la mmawešo bogošing bjo bo tlogetšwego ke Ntweleng. (2)
- 1.1.4
 • Go utolla dimelo tša baanegwa.
 • Go tšweletša ditiragalo ka baanegwa ka bobona. (2)
- 1.1.5 Ke wa kagišano.
 • Ba rera ka tatelano ya bogoši go aga setšhaba sa bona.
 • Ba eletšana ka mokgwa wo Mmatshepho bjalo ka mosadi a ka ikhwetšago a na le ditšhitišo tša go phetha ye mengwe ya mešomo ya bogoši. (3)
- 1.1.6
 • Ka go se kwane
 • Ka thulano (2)
- 1.1.7 A poifo.
 • O boifa gore mosadi a ka tla a šitwa/palelwa ke go ntšha koma ya banna ka ge e na le diphiri. (2)
- 1.1.8 Balekwa ba tla fa dikarabo tša go fapana. Mohlala:
 • Se rwele molaetša wa kgethologanyo go ya ka temokrasi.
 • Basadi ba bantši ke baetapele.
Goba
 • Mosadi ga se hlogo ya lapa go ya ka setšo. (2)

(18)

1.2 SETSOPOLWA SA B

- 1.2.1 Wa kgakanego.
 • Sefatamollo o be a sa tsebe gore felo fao a nyalago ntshe ke ga kgoši Tetedi, e sego kgoši Dianthona.
 • Kgoši Tetedi o gakantšhitšwe ke go bona batho ba tlo nyala morwedi wa gagwe eupša a se a ka a rera molato.
 • Kgoši Dianthona o gakantšhitšwe ke gore o emetše Sefatamollo go tlo mo nyalela eupša ga go bonale motho.
 (Tše pedi) (3)
- 1.2.2 Ya segae.
 • Go bolelwa ka magoši.
 • Go bolelwa ka lenyalo la ka mošate la setšo.
 • Go reelwa maina ka setšo. (E tee fela) (2)
- 1.2.3
 • O ile a ronwa ke go nyalelwa ke Ntweleng.
 • Barwedi ba gagwe ba ronwa ke go nyalelwa bogoši. (2)
- 1.2.4 Ditiragalo di anegwa ke moanegi e sego mongwadi.
 Lebaka: moanegi o nyaka karabo go mmadi yoo le yena a sa tsebego karabo ya potšišo yeo. (2)
- 1.2.5 Ya ka ntle.
 • Sefatamollo o nyaka go nyala ga kgoši Dianthona ka maikemišetšo a go kweša Mmatshepo bohloko.
 • E hlolwa ke ge Mmatshepo a hloka thari ya bašemane. (3)
- 1.2.6 Motswadi o ema ka maoto go šireletša bana ba gagwe (1)
- 1.2.7 Ke mmagoMmatshepo (1)
- 1.2.8 A kwelobohloko.
 • Go bohloko go letela batho bao ba tlogo go nyalela gomme ba se tšwelele.
 • Go tsoga ka mahube a leba ga Sefatamollo ka boyena, go bontšha go kwa bohloko. (3)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 35

KAROLO YA B: PAPADI/TERAMA**DI ŠITILE PHAAHLA – SN Tseke****POTŠIŠO YA 2****2.1 SETSOPOLWA SA A**

- 2.1.1 O bohlale, o lemoga pefelo ya bana gomme o ikiša fase. (2)
- 2.1.2 Thekniki ya ditšhupasefala
- Go tšweletša maikutlo a babapadi/baraloki.
  - Go hlahla babadi.
  - Go tšweletša dimelo tša baanegwa.
  - Go hlaloša ditiragalo ka mongwadi. (Tše pedi fela) (2)
- 2.1.3
- Bobedi ke bana ba sekolo.
  - Bobedi ke maloko a Lekgotlakemedi la barutwana. (2)
- 2.1.4 Sekolong. (1)
- 2.1.5
- Go se rute barutwana ga barutiši.
  - Maitshwaro a mabe a barutiši a go ratana le bana ba sekolo.
  - Go nwa mabjala le bana ba sekolo. (3)
- 2.1.6 Pefelo/Go gwaba.
- Sebakeng sa sefela ba opela koša ya Setšhaba.
  - Ge hlogo a nyaka go yo bala lengwalo gae ba re, le bale gona bjale. (2)
- 2.1.7
- Poledišano ya baanegwa ke ye kopana.
  - Ga go na ditšhitišo. (2)
- 2.1.8 Manyami,
- O nyamišwa ke ka mokgwa woo barutwana ba tšweletšago dingongorego tša bona ka gona.
  - O nyamišwa ke maitšhwaro a barutiši go ya le ka dipolelo tša barutwana. (3)
- (17)**

2.2 SETSOPOLWA SA B

- 2.2.1 O rata bjala, ka ge a ipolela gore o sa tagilwenyana. (2)
- 2.2.2
- Namele o ngwaletše barutwana lengwalo la go laetša dingongorego.
  - Barutwana ba laela Namele gore e be yena a išago lengwalo go hlogo ya sekolo.
  - Tihakolane o reta Namele e le maano a gore a dumele go ba išetša lengwalo go hlogo ya sekolo.
  - Namele o gana go iša lengwalo go hlogo ya sekolo ka ge a belaetšwa ke maemo a gagwe. (4)
- 2.2.3 Sebjale. (1)
- 2.2.4
- Thuto ya boitshwaro bjo bobotse.
  - Morutiši ga se a swanela go ba le segwera sa boradia le bana ba sekolo.
  - Barutiši ba šome mošomo wa bona ka tshwanelo. (E tee fela) (2)
- 2.2.5 Letšhogo,
- O tšhošwa ke gore go tlo utollwa gore ke yena a hlohleletšago thulano ya barutwana le hlogo ya sekolo.
  - O tšhošwa ke gore a ka rakwa mošomong ge taba ye e ka tsebega. (3)
- 2.2.6
- Kgegeo ke polelo ya go se bolele taba ye o e nepišago thwi!
  - O re Namele o na le mafolofolo mola nnete e le gore ga a na ona.
  - Go mo šomiša go iša lengwalo go hlogo ya sekolo. (Tše pedi fela) (2)
- 2.2.7 Se a bapalega.
- Baanegwa ga se ba bantši.
  - Poledišano ya bona ke ye kopana.
  - Ga go na ditšhitišo. (Tše pedi fela) (2)
- 2.2.8 Manyami.
- Barutiši ba nnete ga se ba swanela go gwerana le barutwana. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 35

KAROLO YA C: KANEGELOKOPANA**TŠA LEFASE GA DI FELE – MFC Matshela le ba bangwe****POTŠIŠO YA 3****3.1 SETSOPOLWA SA A: *Hallo baby ...***

- 3.1.1 Thabo ke monna wa Palesa/Palesa ke mosadi wa Thabo. (1)
- 3.1.2
- O boleta - O kgalemela Palesa gore a se ke a mo hlapaola.
  - Ga a na nnete - Ge Palesa a mmotšiša ka Sewela o a phega.
  - Ga a tshepege - O ratana le Sewela mola a na le mosadi.
(Tše pedi) (4)
- 3.1.3 O ka mpotšiša potšišo yeo o nago le karabo ya yona? A o sephokophoko ... Polelo yeo e laetša gore Palesa o befetšwe/tenegile. (2)
- 3.1.4 (a) Ya ka ntle. Palesa le Thabo ba fetolana ka mantšu a bogale. (2)
- (b)
- Go ratana ga Thabo le Sewela.
  - Palesa o ikwa a nyatšegile ge monna wa gagwe a ratana le ngwana yo monnyane. (2)
- 3.1.5 Bošego. (1)
- 3.1.6
- Mongwadi o fegile mmadi.
  - Ga se a bolela gore morago ga toro ye go ile gwa direga eng. (2)
- 3.1.7 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana. Mohlala:
- Manyami.
  - Ke nyamišwa ke go ratana ga Thabo le Sewela mola a na le mosadi.
  - Ke nyamišwa ke banna ba go swana le Thabo ka go ratana le bana ba bannyane. (3)
- 3.1.8 Go ratana le bannyana/banenyana o le monna yo mogolo ke phošo. (1)
- (18)**

3.2 SETSOPOLWA SA B: Monna o bolawa ke seo a se llogo.

- 3.2.1
- Kotaseng ya barutiši
  - Holong ya sekolo (2)
- 3.2.2 Barutwana ba nyaka go raka morutiši Motangtang mošomong ka ge a:
- betha barutwana kudu.
  - ba gapeletša go bolela sekgowa. (2)

- 3.2.3
- Go ba le pelohlomogi ga gagwe bjalo ka morutišigadi go dirile gore a šireletše Kgankga mohlang wola maphodisa a mo nyaka.
  - Go ruta thuto ya tša bodumedi go dirile gore morutiši Pelohlomogi a be le pelohlomogi go Kgankga. (2)
- 3.2.4 Lephodisa le lona la mo kitimiša. (1)
- 3.2.5 - O na le sebeta,
- O nyaka go tšea sethunya sa lephodisa.
  - O betha lephodisa ka ntahle. (3)
- 3.2.6
- Go tšweletša semelo sa Kgankga.
  - Go anega ditaba.
  - Go hlaloša ditiragalo. (Tše pedi fela) (2)
- 3.2.7 - Wa ntwa.
- Barutwana ba fošana le maphodisa ka maswika, ba thuba mafasetere a kotase ya Motangtang
  - Maphodisa a lwa le barutwana ka dikolo tša rabara. (Lebaka le tee) (2)
- 3.2.8 - A letšhogo.
- Kgankga o tšhošitšwe ke ge lephodisa le nyaka go mo swara morago ga gore a mmethe ka ntahle.
  - O tšhošitšwe ke gore o tlo swarwa ka ge e le yena a hlotšego tlhakahlakano. (3)
- (17)**

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 35

KAROLO YA D: THETO***DIRETO TŠA SESOTHO SA LEBOA – Prof. DM Kgobe*****POTŠIŠO YA 4****4.1 Motsemollakoma**

- 4.1.1 Ke thetotumišo ya sebjale.
 • Moreti o tumiša bose le botse bja Gauteng (2)
- 4.1.2 Bangwe ke ...
 Bangwe ke ...
 Bangwe ke ...
 • Ke poeletšothomi
 • Ke poeletšo ya sekafoko
 • Mohola wa yona ke go gatelela dikgopolo.
 • Go tlemaganya dikarolometara.
 • Go fa mošito. (E tee fela) (4)
- 4.1.3 • Masogana ba lebetše mo ba tšwago ka lebaka la boipshino.
 • Batswadi ba emetše go romelwa dijo. (E tee fela) (1)
- 4.1.4 • boikgantšho bja makgarebe.
 • Ke ba babotse.
 • Ba laetša bogolo. (3)
- 4.1.5 • Wa boikgantšho.
 • Ba apara diaparo tša maemo gore ba kgone go bonwa gabotse/Masogana a kgantšhetša makgarebe ditšhelete tša bona.
Goba
 • Wa boipshino.
 • Ba ipshina ka mabose a lefase la Motsemollakoma. (2)
- 4.1.6 Dimpana ke marokoroko, malwetši ke malwetši.
 Dimpana ke marokoroko//malwetši ke malwetši. (2)
- 4.1.7 • Go tiisetša/gatelela kgopolo.
 • Go tlaleletša kgopolo (2)
- 4.1.8 • Batho ge ba ile sekgoweng ba se lebale gore ba ile go selela bana.
 • Bana bao ba sa fepšego gabotse ba ka fetelwa ke malwetši (2)
(18)

GOBA

POTŠIŠO YA 4**4.2 Lefelo le lekgethwa**

- 4.2.1
- Ditemanatheto ke tše tharo.
  - Se na le methalotheto ye lesomepedi.
  - Temanatheto ye nngwe le ye nngwe e bopilwe ka methalotheto ye mene.
  - Go na le methalotheto ye mekopana le ye metelele. (Tše tharo fela) (3)
- 4.2.2 Thetotumišo,
Go tumišwa mabitleng/badimong/Bokgalaka. (2)
- 4.2.3 Lefelong le,
Lefelong le,
- Go gatelela kgopolo.
  - Go fa mošito.
  - Go tlemaganya dikarolometara. (E tee fela) (2)
- 4.2.4
- E senya polelo ya moreti.
  - E laetša gore kgopolokgolo ya mothalotheo wa mathomo e felela mothalotheo wa go latela. (2)
- 4.2.5
- O laetša gore ge motho a hlokošana o šia tšohle.
  - O laetša gore motho a se tshepe dithoto tša gagwe tša lefase.
  - O laetša gore Modimo o go nyaka o se na selo gore o kgone go lebana le Yena. (3)
- 4.2.6 Wa tlhohleletšo/kholofedišo/tlhomphe.
O hlohleletša batho gore ba dule ba itokišeditše lehu.
Go holofetša gore re tlo kopana le Modimo.
Lefelo la go hlomphega. (E tee fela) (2)
- 4.2.7 Lefelo le lekgethwa kudukudu.
Lefelo la go hloka bosodi.
Lefelo la go hlomphega. (Tše pedi fela) (2)
- 4.2.8 A tokologo. (1)
(17)

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 35
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 70